

Międzywydziałowy semestr PBL (*Problem Based Learning*) – innowacyjna praktyka dydaktyczna w ramach projektu Centrum Tutorów Uniwersytetu Gdańskiego

Beata Karpińska-Musiał

Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczny UG, Instytut Anglistyki i Amerykanistyki

E-mail: lingbet@ug.edu.pl

Słowa kluczowe – *Project Based Learning, współpraca, jakość kształcenia, kultura akademicka*

Tło i cel projektu

Centrum Tutorów UG, jako zgrupowanie certyfikowanych tutorów Uniwersytetu Gdańskiego funkcjonujące w ramach Funduszu Innowacji Dydaktycznych, otrzymało dofinansowanie z tegoż funduszu w roku akademickim 2016/2017 już po raz wtóry w historii swego, dotąd trzyletniego istnienia. Druga edycja została jednakże poszerzona o nowe, innowacyjne praktyki służące rozwijaniu kompetencji zarówno tutorów, jak i kolejnych studentów, których przybliżenie jest celem poniższego artykułu.

Projekt, opatrzony długim tytułem: *Centrum Tutorów UG: nauczyciele nauczycielom – edycja druga. Projekt kontynuacji interdyscyplinarnej współpracy dydaktycznej tutorów akademickich UG różnych wydziałów z LID-em oraz otoczeniem biznesowo-społecznym w oparciu o metodę Problem Based Learning i nowoczesne techniki zarządzania projektami* przewidywał podjęcie działań zmierzających do kontynuacji i rozwoju wypracowanej przez Centrum Tutorów UG unikalnej kultury współpracy merytorycznej na rzecz podnoszenia jakości kształcenia studentów. Kultura ta została wypracowana przez autorki projektu, tj. dr Ewę Szymczak, dr Beatę Karpińską-Musiał, dr Monikę Woźniak oraz dr Annę Malcer – Zakrzacką, na bazie sukcesu Projektu IQ realizowanego w latach 2014–2016 oraz zaangażowania tutorów przeszkolonych na Wydziale Oceanografii i Geografii UG w ramach wdrażania systemów poprawy jakości kształcenia w latach 2013–2015. Duży sukces pierwszej edycji projektu FID pod nazwą Centrum Tutorów UG (w roku akademickim 2015/2016) pokazał, podobnie jak działalność Laboratorium Inicjatyw Dydaktycznych (LID) UG, jak bardzo potrzebne są okazje do spotykania się nauczycieli akademickich celem wymiany swoich doświadczeń, podnoszenia profesjonalnych kompetencji dydaktycznych, budowania motywacji do kreatywnej i dynamicznej dydaktyki, wymaganej dzisiaj od przedstawicieli każdej dyscypliny akademickiej. Pozyskiwane sukcesywnie przez ostatnich kilka lat, bo od 2014 roku doświadczenie wdrożeń tutoringu akademickiego przez grupę kilkudziesięciu pracowników naukowo-dydaktycznych różnych wydziałów UG, jak i doświadczenie studiowania spersonalizowanego przez setki już naszych studentów, stanowią wysoką wartość dodaną i okazję dla podnoszenia jakości kształcenia w naszej Uczelni. Grupa Tutorów UG jest największym, spośród wszystkich polskich

uczelni, Gronem pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, którzy posiadają certyfikaty tutora akademickiego poparte kilkudziesięcioma godzinami profesjonalnych szkoleń oraz kilkuletnią praktyką pracy indywidualnej ze studentem.

Potencjał ten wymaga jednak nieustannego rozwoju i dalszej współpracy, przyjmującej coraz to nowe oblicza. W duchu wzajemnej mobilizacji oraz chęci kontynuacji działań służących studentom, Centrum Tutorów zaprojektowało wspomniany w tytule „Semestr PBL”. Nie był to jedyny komponent całego planu na rok 2016/17. Poza nim, zaplanowano też realizację 4 do 5 warsztatów dla nauczycieli akademickich w formule współpracy z Laboratorium Inicjatyw Dydaktycznych, z którym Centrum Tutorów podjęło kooperację równoległą do realizacji projektu. Zasadniczym celem jednakże, a w sumie trzonem działań w ramach tej edycji było przeprowadzenie cyklicznych spotkań wewnętrznych organizowanych na Uczelni, na które zaproszono wszystkich chętnych wykładowców chcących podnosić swoje kwalifikacje oraz korzystać z doświadczeń innych koleżanek i kolegów. Spotkania te miały jednak inny charakter, aniżeli tylko spontaniczna wymiana doświadczeń i dobrych praktyk, wzorem ubiegłorocznej edycji. Ich sednem stała się tym razem organizacja i ewaluacja przebiegu trzeciego wątku projektu: dodatkowych spotkań zespołów pracujących metodą *Problem Based Learning* nad problemami zaproponowanymi przez rzeczywiste podmioty gospodarcze, zewnętrzne wobec uniwersytetu.

Realizacja projektu: struktura, metoda i przebieg

W założeniu autorek projektu, cykl co najmniej 4-ech spotkań w ramach Centrum Tutorów UG, prowadzonych równoległe do warsztatów w ramach LID, został oparty na metodologii zwanej nauczaniem problemowym / uczeniem się poprzez rozwiązywanie problemów (*Problem Based Learning*) (Tab. 1). Obserwacja współczesnych potrzeb rynku pracy i kompetencji wymaganych od absolwentów różnych kierunków, w tym także humanistyczno-społecznych, pozwala sądzić, że tak wysoce oczekiwane kompetencje miękkie buduje się nie poprzez tradycyjną dydaktykę przedmiotową o transmisyjnym charakterze, ale przez żywe ćwiczenie i doświadczanie sytuacji problematycznych, w których studenci – najlepiej w zespole – znajdują sposoby rozwiązania danego problemu. Wartością dydaktyczną takiego działania staje się przede wszystkim rozwijanie twórczego i nieszablonowego myślenia, ćwiczenie umiejętności współpracy w zespole, określania swojej roli i możliwości, poszukiwanie rozwiązań możliwych do zastosowania w praktyce, testowanie nowych pomysłów, prototypów, budowanie kompetencji negocjacyjnych i komunikacyjnych.

Tab. 1. Harmonogram działań w ramach projektu
Centrum Tutorów UG: nauczyciele nauczycielom – edycja druga

TRÓJDZIELNA STRUKTURA ORGANIZACJI PROJEKTU CENTRUM TUTORÓW UG – EDYCJA DRUGA				
Centrum Tutorów UG		Semestr PBL		Współpraca z LID-em
1 semestr 2016/17	SPOTKANIE 1 listopad 2016	Przygotowanie zajęć (konsultacje ze środowiskiem biznesowym; dobór problematyki)	listopad 2016 – styczeń 2017	Warsztaty prowadzone przez: dr Beatę Karpińską-Musiał (WF), dr Aleksandrę Wierucką (WF), dr Agnieszkę Kowalkowską (WB), dr hab. Anitę Lewandowską prof. nadzw. (WOiG) w ustalonych z BJK terminach
	SPOTKANIE 2 styczeń 2017	Rekrutacja chętnych studentów	styczeń 2017	
2 semestr 2016/17	SPOTKANIE 3 marzec 2017	Warsztat PBL 1 Warsztat PBL 2	luty 2017 marzec 2017	
	SPOTKANIE 4 czerwiec 2017	Warsztat PBL 3 Warsztat PBL 4	kwiecień 2017 maj 2017	
		PODSUMOWANIE PROJEKTU	czerwiec 2017	

Plan projektu przewidywał pracę rozłożoną na oba semestry roku akademickiego 2016/17 (Tab. 1). W pierwszej części, na pierwszych spotkaniach w ramach Centrum, opracowano i przedstawiono metodykę pracy, założenia projektu, ustalono podział pracy oraz przygotowano i przeprowadzono rekrutację studentów. Chętni tutorzy odbyli najpierw spotkania z grupami biznesowymi i społecznymi w celu przygotowania zajęć w oparciu o realne zagadnienia – problemy praktyczne typu optymalizacyjnego czy udoskonalającego, które miał rozwiązać zespół studentów różnych specjalności z różnych wydziałów. Rekrutacja do projektu prowadzona była częściowo drogą internetową (XII/I 2016/17), dzięki czemu drugie spotkanie cykliczne (Ryc. 1), w styczniu 2017 r., odbyło się już z udziałem studentów i pozwoliło na metodyczny podział grup względem preferencji i predyspozycji poszczególnych osób do roli w zespole. W tym miejscu na uwagę zasługują dwie kwestie, kluczowe dla innowacyjności całego projektu od jego strony dydaktyczno-naukowej: 1) studenci, którzy zgłosili się do projektu, pochodzili z różnych wydziałów i specjalności obszarowych. Współpraca w tak zróżnicowanym zespole miała na celu wypracowanie jak najbardziej kreatywnych i zarazem trudnych do przewidzenia, niestandardowych rozwiązań dla zapodanych przez firmy zewnętrzne problemów społeczno- komunikacyjno – biznesowych; 2) każdy zespół pracował pod opieką jednego lub dwóch tutorów, których afiliacje były także różne i niezależne od składu grupy studentów.

Ryc. 1. Pierwsze spotkanie Studentów i Tutorów w ramach realizacji projektu, styczeń 2017, Wydział Oceanografii i Geografii

W ten sposób, także tutorzy uczyli się procesualnie w zespołach, wnosili swoje spojrzenie oraz konceptualizowali rozwiązania. Tym samym, tutoring jako metoda pracy akademickiej miał szansę realizować się w czystej postaci, gdyż nie dotyczył wyłącznie (choć mogło tak się zdarzyć) merytorycznego obszaru wiedzy studenta i tutora, a bardziej samych kompetencji wspierania, mobilizowania, koordynowania i inspirowania wzajemnego w procesie edukacyjnym, jakim stało się poszukiwanie, testowanie, omawianie i rozwiązywanie problemu. Tutorzy, przygotowując zajęcia,

uwzględniali wszystkie zalety metody PBL, skoncentrowanej na rozwijaniu autonomii i kreatywności studenta. Zgodnie z założeniami PBL i technik zarządzania projektami, studenci pracowali w małych 5–6 osobowych grupach pod opieką jednego lub dwóch tutorów, spotykając się poza rytmem głównych czterech spotkań Centrum. Rozwijali swoje umiejętności miękkie, nabywali umiejętności korzystania z narzędzi i technik pracy projektowej, a także rozwijali indywidualne talenty i zaangażowanie. Tutorzy w czasie warsztatów pełnili postulowaną w pedagogice autonomizującej i spersonalizowanej rolę facylitatora – wspomagali proces komunikacji wewnątrz grupy i motywowali do pracy na bazie swojego doświadczenia oraz wiedzy i umiejętności pracy tutorsko - projektowej.

Tab. 2. Studenci i Tutorzy zaangażowani w realizację projektu

Lp.	nazwisko i imię	Wydział	
NOWOCZESNE METODY PRACY, ROZWOJU I WSPARCIA PLACÓWEK OŚWIATOWYCH (CEN I KURATORIUM WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO)			
1	Czajkowska Paulina	WF	TUTOR dr Małgorzata Karczmarzyk (WNS)
2	Cupiał Aleksandra	WOiG	
3	Łojek Maria	WNS	
4	Martyna Piechowska	WNS	
ANALIZA STRATEGII PROMOCYJNEJ WYDZIAŁU FILOLOGICZNEGO UG			
1	Sawicka Patrycja	WZR	TUTORZY dr Anna Malcer-Zakrzacka (WF), dr Grzegorz Grzegorzczak (WF)
2	Stasierowska Klaudia	WZR	
3	Archacki Mateusz	WF	
4	Łaszcz Joanna	WF	
5	Nadowska Anna	WF	
6	Rucińska Ewa	WF	
7	Kulesza Ewa	WF	
8	Baum Joanna	WF	
9	Hirchen Anna	WF	
ZATOKA – CHROŃMY PRZYRODĘ I ROZWIJAJMY TURYSTYKĘ			
1	Górkowska Monika	WOiG	TUTOR dr hab. Urszula Janas prof. nadzw. (WOiG)
2	Jarzembińska Beata	WOiG	
3	Konarzewska Zofia	WOiG	
4	Tykarska Marta	WOiG	
5	Nuc Zofia	WOiG	
SYSTEM OCEN I STRATEGIA BUDOWY KOMPETENCJI DLA FARM FRITES POLAND			
1	Kochaniak Ewelina	WE	TUTOR dr Grażyna Chaberek-Karwacka (WOiG)
2	Dolinski Karel	WOiG	
3	Zawada Jarosław	WH	
4	Weiland Dariusz	WE	
SYSTEM MOTYWACYJNY - PREMIOWANIE PRACOWNIKÓW NAVITEST			
1	Kwiatkowska Aurelia	WZR	TUTORZY dr Agnieszka Kowalkowska (WB), dr hab. Lucyna Przybylska (WOiG)
2	Nowakowska Patrycja	WOiG	
3	Plewniak Martyna	WOiG	
4	Szwarc Bartosz	WOiG	

Poza spotkaniami zespołowymi, grupy wzięły oczywiście udział w dwóch spotkaniach „głównych” (3 i 4), służących wzajemnej ewaluacji, wymianie doświadczenia, opisowi dotychczasowych osiągnięć, a także ewentualnych zakłóceń i trudności. Szczególnie ostatnie, czwarte spotkanie odegrało doniosłą rolę w całym procesie realizacji „Semestru PBL”. Odbęło się ono w czerwcu 2017 roku na Wydziale Filologicznym, z udziałem zarówno przedstawicieli firm, które wysunęły problematykę do opracowania, jak i przedstawicieli Władz Wydziału Filologicznego goszczącego spotkanie, tj. Dziekana dr. hab. Macieja Michalskiego, prof. nadzw. oraz Panią Dyrektorkę Instytutu Anglistyki i Amerykanistyki, dr. hab. Mirosławę Modrzewską, prof. nadzw. Poza nimi gościliśmy także dziekana Wydziału Oceanografii i Geografii dr. hab. Waldemara Surosza prof. nadzw.

Spotkanie to poświęcone było przede wszystkim **podsumowaniu** efektów pracy zespołów projektowych w publicznych prezentacjach (Ryc. 2) przygotowanych rozwiązań. Poddane one zostały dyskusji i ocenie, dokonanej wspólnie przez wszystkich studentów, tutorów i przedstawicieli grup biznesowych i społecznych. Trwające kilka godzin spotkanie przerodziło się w niezwykle żywą wymianę doświadczeń z całego procesu uczenia się, jakim był „Semestr PBL” – od zebrania zagadnień, ich opracowania, doprecyzowania, przez cały proces dochodzenia do rozwiązań i propozycji ostatecznych. Było to żywe, autentyczne uczenie się, odzwierciedlone w całej strukturze metodologii *Problem Based Learning*.

Ryc. 2. Spotkanie podsumowujące projekt, prezentacje zespołów, czerwiec 2017, Wydział Filologiczny

Wnioski i rekomendacje na przyszłość

Taka ścieżka innowacyjnych, interdyscyplinarnych zajęć zespołów prowadzonych przez wykwalifikowanego tutora (lub tutorów) stanowiła zdecydowanie odmianę i nowy akcent w dydaktyce akademickiej prowadzonej w Uniwersytecie Gdańskim w ciągu ostatnich lat. Studenci nie tylko trenowali swoje kompetencje (tzw. *key/generic competencies*) uznane za kluczowe w dzisiejszym świecie nauki oraz pracy zawodowej, ale równocześnie poszerzali wiedzę merytoryczną w obszarach niekiedy im nieznanych, lub dotąd nieodkrytych. Nie zawsze była to wiedza przynależna do aktualnie studiowanego kierunku, a wręcz celowo była to dla niektórych wiedza zupełnie spoza obszaru własnej specjalności (także dla tutora). Interdyscyplinarność została świadomie wbudowana

w projekt 'Semestru PBL' i w tym kontekście projekt osiągnął swoje pierwotne cele. Pokazał, że tego typu działania są interesujące i motywujące dla studentów oraz ich tutorów, a podmiotom zewnętrznym przynoszą realne zyski w postaci nowych koncepcji lub ścieżek postępowania wobec danego problemu. Jest to przykład działania dydaktycznego, które może teoretycznie stać się załącznikiem studiów międzywydziałowych (łącznie nauki humanistyczne, społeczne, ekonomiczne i przyrodnicze), a na pewno stało się pewnym pilotażem służącym rozeznaniu na ile merytoryczna współpraca między pracownikami różnych wydziałów przynosi pożądane efekty i cele kształcenia dla studentów. A cele te można sformułować wielostronnie, nie tylko w odniesieniu do społeczności akademickiej, ale też samego środowiska zewnętrznego.

Ryc. 3. Uczestnicy spotkania podsumowującego projekt, czerwiec 2017, Wydział Filologiczny

W przypadku studentów są to:

- nabycie umiejętności i wiedzy związanej z pracą w interdyscyplinarnych zespołach projektowych,
- rozwój indywidualnych talentów, kompetencji i zainteresowań,
- rozwój przedsiębiorczości,
- nabycie praktycznej wiedzy i technik z zakresu realizacji projektów.

Tutorzy akademicy, natomiast, doświadczyli praktyki pozwalającej na:

- nabycie i rozwój umiejętności kierowania interdyscyplinarnymi zespołami projektowymi,
- sprzężenie edukacji z rzeczywistością biznesowo – społeczną,
- nabywanie nowych doświadczeń, wiedzy i technik związanych z pracą projektową.

Uczelnia zyskała doświadczenie, jakkolwiek na małą jeszcze skalę, ale już zauważalną wśród przedstawicieli zaangażowanych podmiotów, takie jak:

- budowanie marki UG, jako uczelni realizującej innowacyjne projekty,
- budowanie marki absolwenta UG jako pożądanego pracownika.

Otoczenie natomiast zauważyło, że możliwa jest:

- realizacja rzeczywistych projektów biznesowych i społecznych we współpracy ze światem nauki,
- budowa ścieżek stażowych, rekrutacyjnych dla studentów i absolwentów UG.

Podsumowując, wobec obserwowanych dzisiaj trendów w szkolnictwie wyższym, a szczególnie wobec ustawy 2.0 i Konstytucji dla Nauki wprowadzanej w życie w 2018 roku, „Semestr PBL” zrealizowany przy skromnym budżecie niespełna 11 tys. PLN i w krótkim czasie, bo w ciągu jednego roku z całym procesem jego przygotowania i realizacji, stanowi przykład oddolnej inicjatywy grupy tutorów akademickich oddanych idei edukacji w jej najlepszym i wysoce pro jakościowym kształcie. Pozwalały na to także środki finansowe, które potrzebne były na organizację materiałów informacyjnych, zakup literatury, materiałów reklamujących spotkania, dokumentację prowadzonych działań prezentowanych na konferencjach, szkolenia metodyczne, prowadzenie strony internetowej, kserokopie, poczęstunki, materiały do badań potrzebne studentom a także koszty wizyt terenowych związanych z prowadzonymi przez studentów projektami. To jednak przede wszystkim zaangażowanie tutorów, studentów oraz organizatorek projektu zaowocowało niezwyklej wynikiem: część firm zaadoptowała proponowane rozwiązania i wyraziła chęć kontynuacji współpracy w kolejnych latach. Niestety, propozycja kolejnej edycji pracy zespołów w następnym roku, tj. 2017/18 nie uzyskała już dofinansowania z Funduszu Innowacji Dydaktycznych UG, przez co nie mogliśmy kontynuować tego typu działań. Nawiazane jednak zostały kontakty, które z pewnością zaowocują w przyszłości. Tutorzy i studenci przekonali się, że siła tkwi w pracy zespołowej i nieustannej gotowości do uczenia się od siebie nawzajem oraz od tutorów, gotowych ich wspierać w każdej sytuacji.

Krótką notką o Autorce: *akredytowany tutor, adiunkt w Instytucie Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego, magister filologii angielskiej i doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Autorka i koordynatorka Projektu „IQ” w latach 2014–2016, badaczka edukacji spersonalizowanej. Rozwija swoje zainteresowania badawcze przede wszystkim poprzez badania w działaniu w obszarze nauk społecznych i humanistycznych, pasjonatka i ambasadorka interdyscyplinarności w kształceniu nauczycieli. Naukowo publikuje głównie w zakresie dydaktyki akademickiej oraz międzykulturowości w glottodydaktyce. Jako absolwentka rocznych studiów podyplomowych na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu (2002), nie stroni od tematów zarządzania w edukacji, a także współpracy z firmami szkoleniowymi jako trenerka i współautorka programów szkoleniowych (Collegium Wratislaviense).*